

ÍGY LETTEK VÁROSRESZEK...

Nagy-Budapest három évtizede

A tablók, a megsárgult újság-cikkek történelmet idéznek, főképp napjaink ifjú nemzedékének. Azoknak, akik a főváros múltját jobbra tankönyvekből vagy szüleik elbeszéléséből ismerik. Rájuk gondolt a Hazafias Népfront budapesti bizottsága és a Fővárosi Levéltár, amikor korabeli dokumentumok felkutatásával és közreadásával tanulságos kiállítást szervezett Nagy-Budapest megalakulásának 30. évfordulója tiszteletére a Hazafias Népfront budapesti bizottságának székházában, a Népköztársaság útja 125-ben.

A fejlődés útja

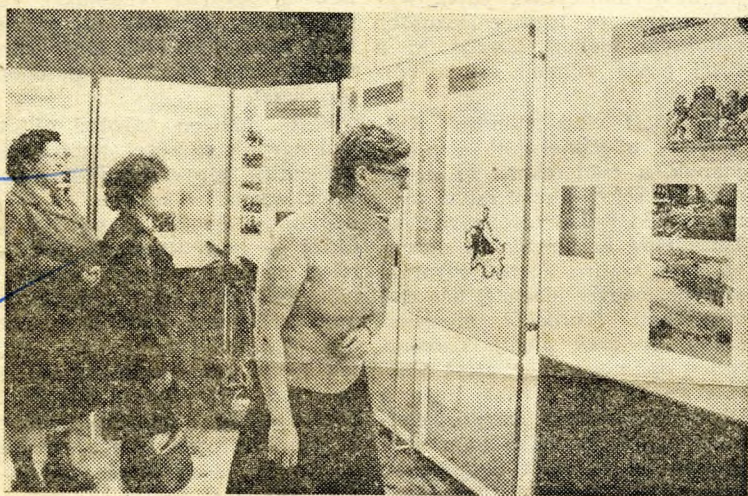
— A Munkásmozgalmi Múzeum, a Budapesti Történelmi Múzeum és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár is értékes dokumentumokkal járult hozzá a bemutatóhoz. S

ben különösképpen hangsúlyozták: „A legjelentősebb munkáskerületek helyi központjait ki kell alakítani a rendszertelen, földszintes beépítés felszámolásával.”

Képviselőjelöltek 1949-ből

S ha napjainkban e városrészek új lakónegyedeiben járunk, meggyőződhetünk arról, hogy e három évtizedben alaposan megváltozott e települések arculata. A komfort nélküli házak helyén tízemeletes épületek magasodnak. S egy adat, amelyhez aligha szükséges kommentár: Békásmegyér viskóiban 1920-ban alig ötezen éltek szűkös körülmények között, s most ugyanezen a vidéken — felépült az új lakótelep — 60 ezren laknak.

E harminc év krónikáját korabeli újságlapok teszik teljessé, visszaidézve azt az időszakot, ami-

A korabeli dokumentumok felidézék Nagy-Budapest harminc évének történetét.

hogy minél többen megnézhesék, ezért a későbbiekben láthatják a kiállítást a III., a XV., a XVI., a XVII., a XVIII. és a XIX. kerületek is — jegyezte meg dr. Ságvári Ágnes, a Fővárosi Levéltár főigazgatója, aki különösen sokat tett azért, hogy összegyűlhessen e gazdag anyag.

A kiállítás bepillantást nyújt az 1950-es esztendő jövőt formáló rendeleteinek sorozatába. A fényképek, a plakátok felelevenítik az első ötéves terv indulását, a szocialista államrendszer szervezetét alkotó tanácsok megalakulását és választását, amelyet a népi egység alapján kibontakozott népfrentmozgalom szervezett. A kor idézésében hívjunk segítségül néhány tablót. Az egyiken ez olvasható: „A főváros és a környező települések dolgozóinak évtizedes vágya válik most valósággá azzal, hogy a Magyar Népköztársaság országgyűlése megteremti a fővárossal egy gazdasági egységet képező városok és községek közigazgatási rendszerét. Részlet az 1949. XXVI. törvénycikkből.”

Az egyesülés azt jelentette, hogy a környékbeli munkáslakta településeket — 23 várost és községet — a fővároshoz csatolták, s országgyűlési határozat alapján az így kialakult Nagy-Budapestet kerületekre osztották. Ekkor lett a főváros része például Újpest, Kispeszt, Pesterzsébet, Soroksár, Budafok, Albertfalva, Békásmegyér. E döntés persze nemcsak a közigazgatás szempontjából volt jelentős. Megnyílt a fejlődés útja a korábban évtizedekig elhanyagolt negyedek előtt. Nem véletlen, hogy Budapest 1950-ben megjelent tízéves városrendezési tervé-

kor 1949. március 15-én megalakult a Függetlenségi Népfront, amely a politikai hatalom demokratizálódását tekintette feladatának. A két hónappal későbbi országgyűlési képviselőválasztások fennmaradó dokumentumaként az egyik plakáton a népfrent V. kerületi jelöltjeinek fényképe; a rövid életrajzok a választópolgárokhoz szólnak. S a kiállítás megnyitóján afféle történelmi visszapillantásként említette meg a levéltári főigazgató, hogy amikor 1686-ban Buda felszabadult a török iga alól, a városokat kamarai adminisztráció felügyelte, s a tanácsot kizárólag a legnagyobb adófizetők közül kerültek ki. S ez így volt csaknem három évszázadon át!

Generációk alkotása

A kiállítás nemcsak három évtized sorsfordulóit hozta emberközelbe a történelmi átalakulás tükrében, hanem a felszabadulást is. Egy korabeli polgármesteri rendelet, amely 1945. május 22-én jelent meg, így hangzik: „A fővárosiak életbe vágó érdeke, hogy Pest és Buda között minél előbb új hidak épüljenek. Az építési költséget a főváros lakóinak kell fizetni, ezért az átkelésnél hídvám fizetendő.”

S végezetül egy falragasz, amelyen 1945. február 26-án a X. kerületi Tanügyi Főigazgatóság hírvül adja, hogy „folyó év március 5-én reggel 8 órakor a X. kerületben a tanítást megkezdjük. A jelzett időpontban a tanulók melegen öltözve jelenjenek meg iskolájukban.”

Falus Gábor